

L'edifici dal parlament a Berna, Svizra

Rumantsch

La Curia Confoederationis Helveticae

La «chasa-cumin» da la Confederaziun svizra è vegnida construida ils onns 1894 fin 1902 sut la direcziun da l'architect Hans Wilhelm Auer, Son Gagl, da 173 firmas e da 33 artistas ed artists da la Svizra. 95 pertschient dals materials duvrads derivan da la Svizra. Las differentas sorts da crappa indigena èn vegnidas duvradas cun l'intenziun da represchentar simbolicamain il pajais e sia ritgezza materiala. La ritga decoraziun artistica da las fatschadas sco er a l'intern da l'edifizi illustrescha l'istorgia, il stadi federal ed er la diversidad culturala da la Svizra.

La fatschada nord: Ina gruppa da statuas dal Vadais Rodo de Niederhäusern embellescha la culmaina. Amez en pe, l'independenza politica. Dasperas sesan, a sanestra l'executiva ed a dretga la legislativa. Ils griffuns da l'artist tessinois Anselmo Laurenti als urs da la culmaina simboliseschan forza ed intelligenza. Ils craps-clav sur las portas d'entrada imposantas (da Maurice Hippolyte Reymond da Genevra) pledentan ils parlamentararis che entran e represchentan curaschi, sabientscha e forza. En las nischas sesan duas allegorias da James André Vibert da Genevra: a sanestra la libertad, las chanvettas sfratgadas vi d'ina chadaina, ed a dretga l'allegoria da la pasch. Ella posa ses maun dretg sin ina spada e tegna en ses maun sanester ina frastga d'ulivas. Las duas figuras da bronz da Maurice Hippolyt Reymond, sper ils dus gronds portals d'entrada, èn ils istoriografs dal passà (a sanestra) e dal preschent (a dretga).

La halla a cupla

Auer n'ha betg mo vulì laschar ressortir l'edifizì dal parlament sco culminaziun architectonica dal complex d'edifizis che cumpiglia trais parts, mabain er sco monument naziunal e sco simbol da l'entira Svizra. **La halla a cupla** cun ses plan orizzontal a furma da crusch (crusch svizra) represchenta en moda impressiunanta questa idea. La stgala a l'entrada principala maina tar la gruppa da figuras dals «**Trais Confederads**» da James André Vibert, Geneva. La sculptura paisa 24 tonnas. Tenor la legenda han ils trais confederads, Walter Fürst dad Uri, Werner Stauffacher da Sviz ed Arnold von Melchtal da Sutsilvania, fundà l'onn 1291 la Confederaziun. L'engirament dal Rütli è in mitus naziunal da la Svizra. Er da Vibert derivan ils **quatter mercenaris** sin las pitgas da las stgalas, la garda d'onur dals «Trais Confederads». Ils mercenaris represchentan las quatter parts dal pajais e las quatter linguas naziunalas uffizialas: tudestg (ca. 60 %), franzos (ca. 20 %), talian (ca. 8 %) e rumantsch (ca. 0,5 %).

A la **paraid nord** da la halla a cupla èn postadas en las duas nischas duas figuras dal Lucernais Hugo Siegwart, a sanestra **Arnold Winkelried**, l'erox betg cumprovà istoricamain da la Battaglia da Sempach l'onn 1386, sco simbol per il sacrifici da sasez, ed a dretga **Niklaus von Flüe**, coatur da la Cunvegna da Stans da l'onn 1481, sco simbol per la reconciliaziun. Tranteren sa chatta in balcon – ina **loscha d'onur** classica cun in portal d'onur, sco ch'ella è enconuschenta da l'architettura monumentalà, qua dentant mo cun caracter decorativ. Survart

s'extenda in **reliev en gip** dad Adolf Meyer, Basilea. I sa tracta d'ina scena dal drama «Wilhelm Tell» da Schiller, che represchenta l'arriv da noss antenats en il pajais. Il reliev duai render attent ch'il pievel svizzer deriva da differentas etnias.

Las **quatter grondas fanestras artgadas** directamain sut la cupla represchentan sin las picturas sin vaider, realisadas da quatter artists svizzers, las quatter activitads da gudogn resp. branschas industrialas ed economicas las pli impurtantas da la Svizra enturn l'onn 1902: a l'**ost** l'industria da textilies en ils conturns dal Lai da Turitg (Albert Welti, Turitg); al **nord**, a la riva dal Rain, il commerzi e la branscha da transport (Emile-David Turrina, Vad); al **vest** l'industria da metal en las collinas dal Giura (Ernest Biéler, Vad) ed al **sid** l'agricultura cun il massiv da la Jungfrau da la Part sura bernaisa (Hans Sandreuter, Basilea).

En il zenit da la cupla da vaider sa mussa in mosaic cun la **crusch svizra** da l'atelier da Neuchâtel da l'Englais Clement Heaton. Las banderolas cuntegnan en latin il motiv principal dal stadi, che vegn mussà simbolicamain: «Unus pro omnibus – omnes pro uno» (In per tuts – tuts per in). Las duas figuras da dunnas èn schenias da libertad. Las **22 tavlas eraldicas dals chantuns** da la Svizra da l'onn 1902, creadas dad Albert Lüthi (Turitg) èn posiziunadas enturn il mosaic en pictura sin vaider. La vopna dal chantun Giura ch'è vegnì fundà pir l'onn 1978 ha survegnì sia piazza en l'artg sur ils «Trais Confederads».

Il parlament svizzer sa cumpona da duas chombras cun ils medems dretgs: il **Cussegl dals chantuns** cun 46 commembers, che represchenta ils chantuns (2 commembers per chantun, 1 per mintga anteriur mez chantun) ed il **Cussegl**

naziunal cun 200 commembers, che represchenta la popula-
ziun svizra (en relaziun cun il dumber d'abitants dals chantuns).
Ils cussegliers naziunals ed ils cussegliers dals chantuns vegnan
elegids dal pievel per ina durada da quatter onns (legislatura).
Els elavuran las leschas da noss pajais. L'ultim pled ha dentant il
pievel sco suveran suprem en Svizra (referendums, iniziativas).

La **regenza svizra** sa cumpona da set personas ch'èn per regla
commembras da las quatter partidas las pli grondas. Questa
coaliziun premetta bain adina bler resguard vicendaivel e
cumpromiss, furma dentant er la basa per la stabilitad politica
da la Svizra. Ils commembers dal Cussegl federal han il medem
status ierarchic e presideschan mintgamai in departament
(ministeri). Ils cussegliers federals vegnan elegids da l'**Assam-
blea federala plenara** (tuttas duas chombras federalas) per
quatter onns. Mintga onn il december elegia quella in com-
member dal Cussegl federal sco presidenta u president da la
Confederaziun. Ella u el presidescha lura per in onn sco
«primus inter pares» (emprima/emprim da personas cun ils
medems dretgs) las sesidas emnilas da la regenza ed adimple-
scha las obligaziuns da represchentaziun en Svizra ed a l'exteriur.

La sala dal Cussegl dals chantuns

Il **fresco** dad Albert Welti, Turitg, e da Wilhelm Balmer, Basilea, mussa in cumin dal 18. tschientaner. Sco model ha Albert Welti tschernì la piazza cumin da Stans en il chantun Sutsilvania e per la cuntrada quella da Sarnen en il chantun Sursilvania. Il cumin è la furma originala da la democrazia directa svizra sut tschiel avert e vegn applitgà oz mo pli en ils chantuns Appenzell Dadens e Glaruna. Per questa scena han ils dus picturs purtretà fatschas dal pievel dals chantuns Sur- e Sutsilvania ed alura integrà quellas en il fresco qua a Berna. Il grond **candelaber da fier battì** dal Lucernais Ludwig Schnyder von Wartensee dumbra 208 pairs e paisa 1,5 tonnas. El è stà electrifitgà gia dal cumenzament ennà, quai che n'era da quel temp (1902) in summa betg normal e perquai fitg luxurius. Las trais grondas fanestras artgadas èn ornadas cun tendas da fins pizs songagliais. Las **annadas dad aur** en ils cugns dals arvieuts sa refereschan ad eveniments impurtants da l'istorgia costituziunala svizra. Sper la porta dal portal d'onur èn enumerads ils eveniments en successiun cronologica.

La sala dal Cussegl naziunal

Il **maletg da paraid** dal Genevrin Charles Giron porscha ina vista sur il Lai dals Quatter Chantuns e mussa la «tgina da la Confederaziun»: il **prà dal Rütli** davantvart giusum il maletg. Sin quest prà duain ils trais confederads esser s'inscuntrads l'onn 1291 ed avair fundà la Svizra cun lur engirament. Davosvart èn picturads ils dus pizs da las Mythen, giusut Sviz. En il nivel alv sur il lai sesa l'**anghel da la pasch** che tegna enta maun ina frastga d'ulivas dad aur. En la nischa da vart sanestra dal maletg sesa l'erox naziunal **Wilhelm Tell**, il simbol da la libertad politica e da l'acziun; el è vegnì creà dal Tessinais Antonio Chiattonne. En la nischa a dretga dal maletg ha ses frar Giuseppe posiziunà **Gertrud Stauffacher**, sco persunificaziun da la buna idea. Ella duai avair fatg la proposta, che las trais adas Uri, Sviz e Sutsilvania s'uneschian ad ina lia (cf. **Friedrich** Schiller «Wilhelm Tell»). Gertrud era la consorta d'in dals trais confederads. Sur il maletg da paraid s'extenda enturn ed enturn l'entira ala in cranz cun las vopnas da 59 vischnancas svizras impurtantas l'onn 1902; uschia ch'il plaun politic da la vischnanca è medemamain represchentà en la sala.

En la sala dal Cussegl naziunal sa raduna er l'**Assamblea federala plenara** (tuttas duas chombras federalas), il gremi ch'elegia la regenza (il Cussegl federal), ils derschaders federals, il chancelier federal ed – en cas da guerra – il general. Davant la paraid davos da la sala datti 44 plazs da seser, nua ch'ils cussegliers dals chantuns prendan plaz sut la vopna da lur chantun respectiv. Las spundas da las sutgas plegablas ha il

Tudestg Ferdinand Huttenlocher decorà artisticamain cun entagls da fluras e d'animals indigens. Per ils cusseglers dal chantun **Giura** ch'è vegnì fundà l'onn 1978 èsi vegnì fatg piazza sut las tribunas dals diplomats da la vart vest da la sala. Sur las duas sutgas penda il reliev da bronz «Il resvegli d'in pievel» da Camillo Huber da Soloturn.

La sala dals pass pers

La **sala dals pass pers** è 44 meters lunga e dat cun sia furma d'artg l'impressiun da profunditad. En questa sala discutan e sa scuntran ils parlamentarists durant las sessiuns, dattan intervistas e retschaivan lobists. Plinavant serva questa sala er ad intents represchentativs; qua vegnan p.ex. organisads retschaviments uffizials dal Cussegl federal ed il bainvegni da Bumaun da la presidenta u dal president da la Confederaziun. Ils **maletgs al palantschieu sura** èn in'ovra da l'artist tessinais Antonio Barzaghi-Cattaneo. En la retscha da mez dals medagliuns al palantschieu sura vegnan mussadas las sis virtids las pli impurtantas dal stadi: la vardad, la sabientscha, l'amur per la patria, la fritgavladad, la misericordia e la giustia. Ils maletgs dals rintgs interns ed externs mussan las branschas da mastern e d'industria las pli impurtantas sco er las activitads, per las qualas noss pajais era enconuscent l'onn 1902: il rintang intern l'art da ferrer, l'industria da chalzers, il turissem, la pasternaria e l'industria da construcziun; il rintang extern las ciencias natirals, l'art, la furmaziun, l'agricultura sco er l'industria d'uras e da stgatlas da musica.

www.parlament.ch
parlamentsbesuche@parl.admin.ch
+41 58 322 90 22

12/2017

Durant la visita guidada èsi permess da fotografar
senza chametg, percenter betg da filmar.

